

โขนเฉลิมกรุง : แนวคิด รูปแบบ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดง

Khon Chalermkrung : Concept Style and Factors Affecting the Performance

Karin Karintasut
Thammasat University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อแนวคิดและรูปแบบของการแสดงของโขนเฉลิมกรุง รวมทั้งศึกษาแนวคิด รูปแบบ อัตลักษณ์ของโขนเฉลิมกรุงที่เกิดจากปัจจัยเหล่านั้น

โขนเฉลิมกรุงเป็นคณะโขนที่แสดงในโรงละครศาลาเฉลิมกรุง มีแนวคิดหลักคือเป็นโขนที่มีลักษณะเฉพาะตัว มีความเป็นร่วมสมัย แสดงให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติชม จึงนำเสนอให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย น่าสนใจ ใช้เทคนิคสมัยใหม่มาประกอบ พยายามสื่อสารโดยใช้ภาพมากกว่าการพากย์และเจรจา อีกทั้งแสดงภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นผู้สนับสนุน ภายใต้วัตถุประสงค์ที่จะธำรงรักษาวัฒนธรรม อนุรักษ์การแสดงโขนไว้ตามจารีตดั้งเดิม สิ่งเหล่านี้กำหนดกรอบการทำงานของศิลปินผู้สร้างงาน ซึ่งสามารถดำเนินการตามโจทย์เหล่านี้ได้หลายประการ

แม้ว่าโขนเฉลิมกรุงจะมีนโยบายการนำเสนอโขนในแบบใหม่ แต่อันที่จริงแนวคิดและรูปแบบหลายประการได้รับอิทธิพลจากการแสดงโขนกรมศิลปากรและการแสดงอื่นๆ ในยุคก่อนหน้านี้ โดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อแนวคิดและรูปแบบของโขนเฉลิมกรุงนั้น อธิบายได้จากปัจจัยด้านผู้ผลิต (ทั้งองค์กรผู้ผลิต และผู้กำกับ ศิลปิน) ปัจจัยด้านผู้ชม ปัจจัยด้านผู้สนับสนุน และการแสดงอื่นๆ ในอดีต ซึ่งต่างก็มีผลผลักดันไปสู่การสร้างแนวคิดและรูปแบบของการแสดง

คำสำคัญ : โขน โขนเฉลิมกรุง ศาลาเฉลิมกรุง

Abstract

The objective of this research is to study about concept characteristics and identity of Khon Chalermkrung and to describe factors affected them.

Khon Chalermkrung is a Khon troupe which performs in Sala Chalermkrung Royal Theater, under supporting of Royal Institute. Main audiences of this Khon troupe are foreign tourists. They create comprehensible and interesting Khon, telling story by images rather than words. Another objective of Khon Chalermkrung is to dedicate their performances to Royal Institute, which is supporter of the Khon troupe. Even though they want to make Khon in unique and contemporary style. They still concern about preserving Thai cultural heritages. These objectives construct framework for Artists to follow.

Although they want to make a new style of Khon, using new technique and try to present Khon in a new way. But this study found that a lot of ideas are influenced from many kinds of past performance especially, Khon of Department of Fine Arts.

This study can also found factors and how these factors affected Khon Chalermkrung style. These factors are producers, organization policies, artists, directors, audiences, supporters and other performance in the past. They influence Khon Chalermkrung in many ways, both in concept and style.

Keywords : Khon, Khon Chalermkrung, Sala Chalermkrung

บทนำ

โขนเฉลิมกรุง เป็นคณะโขนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการแสดงในโรงละครศาลาเฉลิมกรุง มีประวัติที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเดิมทีนั้นศาลาเฉลิมกรุงนั้นเป็นโรงมหรสพสำหรับใช้ในการฉายภาพยนตร์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้สร้างขึ้น แต่มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นโรงละครในปี พ.ศ.2536 ซึ่งในปีนั้น โขนเฉลิมกรุงได้เปิดการแสดงครั้งแรกในชื่อโขนจินตนาถุมิตร วางกลุ่มเป้าหมายไว้ 2 ประเภท คือ คนไทยที่มีความสนใจในการแสดงโขน กับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีการใช้เทคโนโลยี เทคนิค แสง สี เสียง ในลักษณะต่างๆ มีการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ นำเสนอเรื่องราวที่กระชับ ซึ่งแนวคิดนี้ยังคงใช้ในการแสดงโขนเฉลิมกรุงในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามหลังจากดำเนินการไปแล้วพบว่าไม่ประสบความสำเร็จ โดยสามารถเปิดการแสดงได้เพียงเวลา 1 ปี เท่านั้น แต่หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2548 จึงได้จัดให้มีการจัดการแสดงโขนเฉลิมกรุงขึ้นมาใหม่ และแสดงต่อเนื่องมาโดยตลอด มีการแสดงตอนต่างๆ เช่น ตอนพระจักรวาทาร ตอน หนุมานชาญกำแหง ตอนหนุมานชำระบาปพระจักรี และตอนหนุมาน

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อแนวคิดและรูปแบบของการแสดงของโขนเฉลิมกรุง รวมทั้งศึกษาแนวคิด รูปแบบ อັตลักษณ์ของโขนเฉลิมกรุง ที่เกิดจากปัจจัยเหล่านั้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

เพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็นว่าปัจจัยต่างๆ ที่แวดล้อมงานแสดงโขน ส่งผลต่อรูปแบบการแสดงอย่างไร รวมถึงแสดงให้เห็นว่าจะนำรูปแบบ แนวคิด ของวัฒนธรรมดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับโจทย์ และบริบทใหม่ในปัจจุบันที่เปลี่ยนไปได้อย่างไร ดังที่โขนเฉลิมกรุงได้ดำเนินการอยู่

นอกจากนั้น ยังนำมาเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการแสดงโขน ให้สอดคล้องกับแนวคิด และปัจจัยต่างๆ ที่แวดล้อม เนื่องจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับโขนเฉลิมกรุงนั้น เป็นตัวอย่างที่แสดงถึงความสำเร็จและไม่สำเร็จในการจัดการแสดง จึงเป็นแนวทาง ข้อคิด ให้ผู้จัดทำการแสดงโขน หรือการแสดงอื่นๆ ได้นำไปพิจารณา พัฒนาการบริการจัดการต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากข้อมูลทางเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ดังนี้

1. ข้อมูลทางเอกสาร เช่น หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ บทโขนที่ใช้รับรองราชอาคันตุกะ บทโขน กรมศิลปากรที่เคยแสดงในอดีต สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทางเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เช่น ผู้กำกับการแสดง ผู้พากย์ นักดนตรี ครูผู้สอน โดยมีประเด็นคำถามหลักตามที่กำหนด แต่ประเด็นอาจจะแตกต่างกันตามคุณลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์ หรือตามบทบาทที่เกี่ยวข้องกับคณะโขน

3. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการชมการแสดง

ประชากรและตัวอย่าง

ศึกษาโขนเฉลิมกรุงที่แสดงในโรงละครศาลาเฉลิมกรุง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่หลังจากปิดตัวไปจากการจัดทำโขนจินตนาถมิตร์ก่อนหน้านี้ จนถึงปี พ.ศ.2558 โดยมีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้กำกับการแสดง ผู้พากย์ นักดนตรี การระบุผู้ได้รับการสัมภาษณ์จะใช้เทคนิคสโนว์บอล (Snowball Technique) คือคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ทำการสัมภาษณ์ แล้วให้ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์แนะนำผู้ให้ข้อมูลรายอื่นๆ ต่อไป ทำการสัมภาษณ์ต่อเนื่องจนได้ข้อมูลที่ต้องการ และสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อหาผลการวิจัยได้

หลังจากนั้นจะรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และหาความสัมพันธ์เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ มีผลต่ออัตลักษณ์และแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงอย่างไร

เครื่องมือ

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ในลักษณะของคำถามปลายเปิด โดยมีตัวอย่างประเด็นสอบถามเช่น นโยบายของผู้บริหารที่มีผลต่อการแสดง โจทย์ที่ได้รับในการออกแบบการแสดง แนวคิดของการสร้างงานแสดง รูปแบบการแสดงที่สอดคล้องตามโจทย์ที่ได้รับ วิธีการนำเสนอ เทคนิคพิเศษในการแสดง กระบวนการสร้างงาน การฝึกซ้อม และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการจัดเก็บ รวบรวมข้อมูลแล้ว จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ หาปัจจัยที่ส่งผลต่อโขนเฉลิมกรุง เช่น ปัจจัยด้านผู้ผลิต ได้แก่ ประวัติองค์กร นโยบายองค์กร กลุ่มผู้ชมหลัก ผู้สนับสนุน และภูมิหลัง ประวัติ แนวคิดของศิลปินที่ทำงาน เช่น ผู้กำกับ ว่าส่งผลต่อแนวคิดของโขนเฉลิมกรุงอย่างไร และปัจจัยเหล่านี้ได้สร้างกรอบคิด หรือโจทย์หลักของผู้สร้างสรรค์งานอย่างไร

ข้อมูลอีกกลุ่มหนึ่ง คือรูปแบบ เทคนิค การนำเสนอ การสื่อสารของโขนเฉลิมกรุง เพื่อศึกษาว่ารูปแบบงานแสดงนั้นสามารถตอบสนองแนวคิด และโจทย์ที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ ได้รับผลจากปัจจัยต่างๆ ด้านใด (เช่น จากปัจจัยด้านผู้ชม หรือผู้ผลิต หรือศิลปิน หรือนโยบายองค์กร)

นอกจากนี้ยังศึกษาข้อมูลการแสดงโขนอื่นๆ และการแสดงที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบว่ามีอิทธิพลจากการแสดงโขนและการแสดงอื่นๆ ในอดีต มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อโขนเฉลิมกรุงหรือไม่อย่างไร

ผลการวิจัย

1. ประเด็นวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ของโขนเฉลิมกรุงที่มีผลต่อแนวคิด รูปแบบ การแสดง

จากการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อรูปแบบ แนวคิดของโขนเฉลิมกรุง ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ชม ผู้สนับสนุน และอื่นๆ ได้พบประเด็นที่เกี่ยวข้อง ส่งผลต่องานหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบาย แนวคิดของงานแสดงที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร อิทธิพลจากการแสดงอื่นๆ ที่ผ่านมา และภูมิหลังของศิลปินผู้สร้างสรรค์งาน รวมทั้งปัจจัยจากผู้ชมและผู้สนับสนุน โดยมีประเด็นที่สำคัญต่างๆ ดังนี้

1.1) ปัจจัยจากผู้ผลิต (องค์กรและบุคลากร)

• นโยบายองค์กร

ศาลาเฉลิมกรุงมีสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ มีการก่อตั้งมูลนิธิศาลาเฉลิมกรุง บริหารงานโดยบริษัทเฉลิมกรุงมณีทัศน์ จำกัด คณะกรรมการนโยบายด้านการดำเนินงาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ มุ่งเน้นกลุ่มผู้ชมที่เป็นนักท่องเที่ยวและมีจุดประสงค์ทางสังคม โดยเฉพาะด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและให้ความสำคัญต่อกลุ่มเยาวชนให้มีความเข้าใจรักวัฒนธรรมไทยมากกว่าผลกำไร

• พื้นที่แสดง (โรงละครศาลาเฉลิมกรุง)

พื้นที่แสดงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงพอสมควร เนื่องจากศาลาเฉลิมกรุงไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อให้เป็นโรงละคร จึงไม่มีพื้นที่เก็บฉากขนาดใหญ่ ไม่มีพื้นที่เดินหลังเวที ไม่มีพื้นที่เดินหลังม่านที่กว้างขวางเพียงพอ ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนการแสดงตามความจำเป็น เช่น ตำแหน่งตัวละครอาจเปลี่ยนจากนั่งตรงกลาง เป็นนั่งตรงมุม หรือการใช้เทคโนโลยีไฮดรอลิกมาช่วย เป็นต้น (Thongkhamasuk, P., 2015)

• บุคลากร

ผู้กำกับการแสดงมิได้มีสถานะเป็นบุคลากรประจำ แต่เป็นบุคลากรตามสัญญาจ้างเพื่อกำกับการผลิตงานในแต่ละงานโปรดักชัน ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนผู้กำกับ เราจึงได้เห็นรูปแบบของงานเปลี่ยนไป โดยประสบการณ์ของผู้กำกับอาจมีผลต่อการแสดง ตัวอย่างเช่น ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก ผู้กำกับการแสดง ตอนพระจักราวตาร และหนุมานชาญกำแหงเป็นข้าราชการกรมศิลปากร ทำให้รูปแบบของการแสดงโขนเฉลิมกรุงได้รับแรงบันดาลใจและพัฒนาจากบทโขนที่กรมศิลปากรใช้แสดงในอดีต

เฉลิมศักดิ์ ปัญญัตติวงศ์ ผู้กำกับตอนหนุมานข้าราชการบริพารพระจักรี และผู้ช่วยผู้กำกับตอนหนุมาน เคยมีประสบการณ์ในการทำรายการโทรทัศน์ จึงได้รับอิทธิพลจากแนวคิดในการทำรายการโทรทัศน์มาใช้ เนื่องจากได้พบว่า รายการโทรทัศน์นั้นจะมีระยะเวลาการแสดงเป็นโจทย์สำคัญโดยมีการแบ่งเวลาดายตัว มีช่วงพักเบรกเพื่อโฆษณา ต้องแบ่งการแสดงออกเป็นช่วงๆ ตามระยะเวลาที่เท่ากัน จึงได้นำมาใช้ในการแสดงโขนเฉลิมกรุงโดยเริ่มจากการแบ่งเวลาในการแสดงออกเป็นช่วง ช่วงละ 12 นาที จากเวลาในการแสดงทั้งหมด 90 นาที จึงแบ่งได้เป็น 7-8 ฉาก แล้วจึงคิดว่าแต่ละช่วงจะเป็นตอนใด หลังจากนั้นจึงคิดว่าจะเชื่อมต่อเรื่องราวของแต่ละตอนที่ตัดมาเรียงต่อกันให้มีความต่อเนื่องได้อย่างไร (Panyatwong, C., 2014)

ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาของสถาบันที่สอนในด้านนาฏศิลป์ โดยเฉพาะนักศึกษาในปีท้ายๆ ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยมีการจำกัดอายุนักแสดงไว้ด้วย เพื่อให้ตรงตามนโยบายที่มุ่งเน้นการสร้างนักแสดงรุ่นใหม่ให้มีโอกาสฝึกฝนทักษะโดยเฉพาะ

1.2) ปัจจัยจากผู้ชม

นโยบายของโขนเฉลิมกรุงจะคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย 2 ประเภทคือ คนไทยที่มีความสนใจในการแสดงโขน กับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยกลุ่มผู้ชมชาวไทยจะมุ่งเน้นเด็กและเยาวชน ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวจะเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจศิลปวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน (Sangvichien, C., 2006, p.147) อย่างไรก็ตาม การออกแบบการแสดงส่วนใหญ่ในปัจจุบันต้องการให้ตรงกับความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลัก โดยสามารถสื่อสารและเล่าเรื่องราวเกียรติให้เข้าใจได้ง่าย มีความบันเทิงและแสดงถึงวัฒนธรรมไทย

1.3) ปัจจัยจากผู้สนับสนุน

ผู้สนับสนุนสำคัญอีกรายหนึ่งคือสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีส่วนในการสนับสนุนการสร้างภาพลักษณ์ เนื่องจากโรงละครเฉลิมกรุงมีประวัติศาสตร์ที่ผูกพันเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์มาช้านาน มีการเสด็จฯ ชมการแสดงโขนในบางวาระ จึงมีผลต่อนโยบายและการสร้างภาพลักษณ์ ที่โขนเฉลิมกรุงยึดถือ และมีผลต่อรูปแบบการแสดง อีกทั้งยังมีการจัดงานแสดงที่สร้างถวายในวาระต่างๆ

นอกจากนี้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นองค์กรผู้สนับสนุนสำคัญในด้านทุนที่ใช้จัดการแสดง

1.4) ปัจจัยจากการแสดงโขนและการแสดงอื่นๆ ในอดีต

แม้ว่าโขนเฉลิมกรุงจะมีแนวคิดที่จะสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวเป็นโขนรูปแบบใหม่ แต่บุคลากรของโขนเฉลิมกรุงส่วนใหญ่มีที่มาจากกรมศิลปากร จึงได้มีประสบการณ์ ได้รับแรงบันดาลใจจากการแสดงในอดีต ซึ่งย่อมมีการส่งผลกระทบต่อโขนเฉลิมกรุงไม่น้อย

2. ประเด็นวิเคราะห์ เกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อโขนเฉลิมกรุง

2.1) แนวความคิดในการสร้างงานที่เกิดจากนโยบายขององค์กร

จากนโยบายที่กล่าวมาแล้วนั้น ได้ตีกรอบให้เกิดอัตลักษณ์ของโขนเฉลิมกรุงที่แต่ละผู้กำกับดำเนินงานกล่าวคือ

- เป็นการแสดงที่เกาะเกี่ยวคุณค่า ภาพลักษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

โขนศาลาเฉลิมกรุงได้พยายามสร้างภาพลักษณ์ของตนให้เป็นโรงมหรสพหลวง (Royal Theater) มีผลต่อวาระการแสดง แก่นเรื่อง การเลือกตอนที่แสดง

- การกำหนดกลุ่มผู้ชมต่างชาติเป็นเป้าหมายหลัก

ประเด็นเหล่านี้ทำให้เกิดโจทย์ที่สำคัญในการออกแบบการแสดง คือ

- การเล่าเรื่องให้มีความกระชับ รวดเร็ว ไม่น่าเบื่อ สามารถแสดงได้ในระยะเวลาสั้น

- การใช้วิธีการสื่อสารสำหรับชาวต่างชาติเป็นหลักโดยใช้ภาพแทนการใช้ภาษา

- โจทย์หนึ่งที่ได้รับจากคณะกรรมการ คือ จะต้องออกแบบโขนเฉลิมกรุงให้มีลักษณะแตกต่างแปลกใหม่ไปจากโขนอื่นๆ และมีความร่วมสมัย จึงมีการนำเทคโนโลยีมาสร้างความน่าสนใจ

- เป็นการแสดงที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมตามจารีตของโขน

แม้ว่าจะมีรูปแบบที่แปลกใหม่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ แต่นโยบายขององค์กรก็ยังคงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่อีกด้วยจึงต้องไม่ทำลายจารีตเดิมมีการรักษาองค์ประกอบโขนไว้ครบถ้วน

- กระบวนการสรรหา ฝึกซ้อม คัดเลือกนักแสดง

โขนเฉลิมกรุงคัดเลือกนักแสดงโดยการทดสอบการแสดง (Audition) มิใช่ให้นักแสดงประจำเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีโอกาสในการฝึกฝนตามนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมขององค์กร มีผลให้บุคลากรเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในคณะนักแสดงโขนเฉลิมกรุงเป็นเวลานาน นักแสดงโขนเฉลิมกรุงจึงยังไม่สามารถสร้างทักษะเฉพาะตนที่โดดเด่น ดังเช่นนักแสดงกรมศิลปากรบางท่านสามารถสร้างความเป็น “ดารา” ขึ้นมาได้

2.2) ประเด็นวิเคราะห์ เกี่ยวกับรูปแบบการแสดงที่ตอบสนองต่อแนวคิดหลัก

จากประเด็นแนวคิดหลักที่ได้กล่าวมา ได้กำหนดผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้สนับสนุน แนวทางในการสื่อสาร กรอบการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบของโขนเฉลิมกรุงที่มีลักษณะพิเศษขึ้นหลายประการสามารถแยกวิเคราะห์ตามองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

- บทโขน

จากการที่ศาลาเฉลิมกรุงมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ส่งผลมาสู่การคัดเลือกตอน ชื่อตอน ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่จำนวนมาก ตัวอย่างเช่น การแสดงตอน พระจักรวาทาร หนุมานข้าราชการพระจักรี และหนุมาน ข้าคือบุตรของพระพาย จะขอเป็นข้าราชการทุกชาติไป ซึ่งมีชื่อตอนและเรื่องราวที่สื่อถึงสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่

- การเดินเรื่อง (Story)

การแสดงโขนในแบบเดิมจะคัดเลือกตอนหนึ่งตอนใดในเรื่องรามเกียรติ์มาแสดง แต่โขนเฉลิมกรุงนั้น มีโจทย์ให้สร้างเรื่องที่กระชับ เล่าเรื่องรามเกียรติ์จบได้ภายในเวลาสั้นๆ เป็นการเล่าเรื่องรามเกียรติ์โดยย่อจากต้นไปจนจบในการแสดงคราวเดียว

- การสื่อสารโดยใช้ภาพมากกว่าคำพูด

การใช้ภาพในการเล่าเรื่อง สามารถอธิบายเรื่องราวให้ชาวต่างชาติเข้าใจได้ดีกว่าการใช้ภาษาพูดทำให้เกิดความกระชับ เล่าเรื่องได้รวดเร็ว มีการแสดงรำตีบท ประกอบการบรรเลงดนตรี สื่อสารโดยใช้ท่าทางตัวละคร โดยไม่ต้องขับร้อง เจาจา และบางครั้งมีการใช้นั่งใหญ่ ภาพแอนิเมชันจากจิตรกรรมฝาผนัง วัดพระแก้ว หรือใช้เทคนิคพิเศษ ฉากต่างๆ ที่แสดงให้เห็นภาพชัดเจน

ภาพที่ 1 การนำหนังใหญ่มาใช้สื่อความได้โดยใช้ภาพแทนภาษา ตัวอย่างเช่น ใช้หนังใหญ่เล่าเรื่องพระรามตามกวางในป่า (ขณะที่ตัวละคร แสดงอยู่ในฉากพลับพลา) ทำให้เกิดการสื่อสารและมีความกระชับในการเล่าเรื่อง
ที่มา : Sangvichien, C., 2006, p.113

การสื่อสารกับผู้ชมชาวต่างชาติ นอกเหนือจากการใช้ภาพในการสื่อสารแล้ว จะใช้ตัวอักษร อิเล็กทรอนิกส์ เป็นภาษาอังกฤษแสดงข้อความระหว่างที่แสดง เพื่ออธิบายเรื่องราว บทสนทนา เพื่อทดแทน การสื่อสารโดยใช้คำพูดภาษาไทย

- การนำเทคโนโลยี เทคนิคพิเศษ มาสร้างรูปแบบใหม่ในการแสดง

การใช้เทคนิคพิเศษ เช่น ในการสร้างภาพที่ปรากฏบนเวที เสริมสร้างให้การแสดงน่าสนใจ เช่น การใช้ภาพที่เกิดจากคอมพิวเตอร์กราฟฟิค (CG) การใช้น้ำแข็งแห้งทำภาพควัน ฯลฯ ยังมีผลทำให้ การเล่าเรื่องกระชับขึ้น ช่วยให้การเปลี่ยนฉากรวดเร็วโดยใช้แสงแทนการเปิด ปิดม่าน อีกทั้งการเล่าเรื่อง ด้วยภาพ จะทำให้ผู้ชมต่างชาติเข้าใจได้ง่ายกว่า

- การแสดงโดยใช้ท่าทางประกอบดนตรี

สื่อสารโดยให้ตัวละครเล่นบทตามดนตรีโดยใช้ท่าทาง ไม่ใช่เนื้อร้อง (ซึ่งผู้ชมต่างชาติฟังไม่ออก) อย่างไรก็ตาม ดนตรีที่เป็นจารีตของไทย เช่น เพลงหน้าพาทย์นั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะขาดมิได้ จึงยังคงมีอยู่

- การพากย์ การเจรจา

แม้ว่าการพากย์ การเจรจา เป็นการเล่าเรื่องที่ใช้เวลานาน และไม่สามารถสื่อสารกับผู้ชมต่างชาติได้ แต่ในการแสดงจะต้องคงเอาไว้ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญส่วนหนึ่งในจารีตของการแสดงไทย ซึ่งจะละเลยเสียมิได้

อย่างไรก็ตามในการแสดงอาจมีการตัดทอน ลดบทบาทในด้านการสื่อสาร มีการพากย์ เจรจาสั้นลง และมีการพากย์เร็วขึ้นในบางครั้ง นอกจากนั้นการเจรจาแบบเดินทำนองก็จะใช้น้อย เพราะจะเสียเวลา จึงใช้การเจรจาธรรมดามากกว่า มีการใช้พากย์ 2 คำ หรือคำเดียวอยู่เป็นจำนวนมาก (Buangam, K., 2014) ซึ่งจะช่วยให้ตอบโจทย์ที่กำหนดให้การแสดงมีความกระชับขึ้น

การพากย์ยังถูกให้ความสำคัญในฐานะองค์ประกอบหลักของการแสดง โดยให้ความสำคัญต่อการ “เห็นการพากย์” ควบคู่ไปกับการ “ได้ยินการพากย์” จึงได้มีการนำเอาผู้พากย์ผู้เจรจามาอยู่ตรงหน้าเวที ให้ผู้ชมเห็นการแสดงการพากย์ เจรจาอย่างชัดเจนแบบเดียวกับการแสดงสาธิต

- การรำหน้าพาทย์

แม้ว่ากลุ่มผู้ชมอาจจะยังไม่สามารถเข้าใจความสำคัญ ชื่นชมฝีมือ ท่ารำ หรือเพลงหน้าพาทย์ ที่มีความเชื่องช้าได้ แต่เนื่องจากเป็นจารีตสำคัญของการแสดงไทย จึงยังคงต้องรักษาแบบฉบับที่เคร่งครัดไว้ แม้ว่าผู้ชมจะชอบ เข้าใจ ดูเป็นหรือไม่ก็ตาม

- การขับร้อง

การขับร้องเป็นการเดินเรื่องที่ใช้เวลานาน สื่อสารกับชาวต่างชาติไม่ได้ อีกทั้งยังไม่ได้อยู่ในจารีตของโขน (การขับร้องนั้นเป็นสิ่งที่ใช้กับละคร ไม่ใช่โขนแบบดั้งเดิม) จึงตัดออกได้

2.3) รูปแบบการแสดงของโขนเฉลิมกรุงที่ได้รับอิทธิพลจากการแสดงโขนและการแสดงต่างๆ ในอดีต

แม้ว่าโจทย์สำคัญของโขนเฉลิมกรุงคือการสร้างโขนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน มีความร่วมสมัย แต่ผลการศึกษา พบว่า โขนเฉลิมกรุงมิได้สร้างรูปแบบใหม่มาเสียทั้งหมด แต่ได้รับอิทธิพลจากการแสดงโขน ในอดีตหลายประการ โดยโขนเฉลิมกรุงได้คัดเลือกนำเอาลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการแสดง มาประกอบและพัฒนาขึ้นใหม่

ตัวอย่างของอิทธิพลจากโขนในอดีตที่ถูกนำมาใช้ มีดังนี้

- บทโขนที่เคยใช้ในการต้อนรับราชอาคันตุกะชาวต่างประเทศ

ซึ่งออกแบบการแสดงให้มีการสื่อสารโดยท่าทาง ภาพ ดนตรี ฯลฯ มากกว่าจะใช้ภาษา อีกทั้งยังมีความกระชับ และใช้เทคนิคพิเศษเพื่อสร้างให้เห็นภาพชัดขึ้น เช่นเดียวกับโขนเฉลิมกรุง (Thongkhamsuk, P., 2014)

- รูปแบบการเดินเรื่องรามเกียรติ์ที่จบภายในตอนเดียว

บทโขนในลักษณะดังกล่าวได้เคยจัดทำแล้วโดยกรมศิลปากร ตัวอย่างเช่น ในยุคของธนิต อยู่โพธิ์ มีบทโขนเรื่อง รามเกียรติ์ ฉบับกรมศิลปากรปรับปรุงใหม่ (หรือชุดพระรามเดินดง) พ.ศ.2500 ซึ่งเล่าเรื่องรามเกียรติ์โดยย่อภายในเวลาอันสั้น

- การใช้เทคนิคพิเศษในการแสดงโขน

จากการศึกษาข้อมูลในอดีต พบว่า การแสดงโขนมีการใช้เทคนิคต่างๆ มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งมีการโปรยดอกไม้จากด้านบนของเวที (Sawettanan, C., 1981, p.21 refer to Dusitkul, T., 2004, p.314) โขนกรมศิลปากร ตอนหนุมานเผาโรงกาที่โรงละครศิลปากร ทำเป็นลูกไฟประทุ มีเปลวไฟ (Rajjawej, I., 2000, p.81) แสดงให้เห็นว่าเทคนิคเหล่านั้นมีการใช้ก่อนหน้านี้อยู่แล้ว แต่โขนเฉลิมกรุงจะนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้มากขึ้น

- การสร้างตัวละครหนุมาน มาเป็นไอดอล (Idol) ของผู้ชม

แนวคิดนี้เกิดขึ้นในยุคอาจารย์เสรี ซึ่งได้มีการริเริ่มนำเอาหนุมานมาเป็นตัวละครหลักในการเล่าเรื่องในตอนหนุมานชาญสมร (พ.ศ.2495) แสดงถึงคุณธรรมด้านความจงรักภักดี มีการนำตัวอย่างการกระทำที่ถูกต้องและผิดของหนุมานมาสั่งสอนเยาวชน

โขนเฉลิมกรุงได้นำเอาหนุมานมาใช้หลายตอน ส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของการเป็นสัญลักษณ์ความจงรักภักดี โดยสำหรับตอนที่ชื่อว่า “หนุมาน” ได้มีแนวคิดชัดเจนว่า “ต้องการให้หนุมานในชุดนี้มีความเป็นไอดอลของเยาวชน” (Panyatwong, C., 2014) อีกทั้งยังแสดงให้เห็นความภักดีต่อพระราม

- การนำเอารูปแบบเดิมในอดีตกลับมาใช้ใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าแบบใหม่ตามโจทย์ของการแสดง

บางกรณี การทำให้เกิดความแปลกใหม่นั้นอาจทำได้โดยนำเอาของเก่ามาสร้าง โดยใช้ปรับเปลี่ยนวิธีการ คุณค่าและความหมายใหม่ ซึ่งจะนอกเหนือจากการทำให้เกิดลักษณะเฉพาะแล้ว ยังตอบโจทย์ในด้านการอนุรักษ์ และในหลายครั้งสามารถทำให้การแสดงกระชับขึ้น ตัวอย่างเช่น

- การนำหน้ากากตัวพระ-นาง แบบโขนนั่งราวมาใช้ใหม่

ในตอนพระจักราวตาร ฉากพระนารายณ์บรรทมสินธุ์ มีให้พระนารายณ์และพระลักษมีสวมหัวโขน ซึ่งการใช้หน้ากากตัวพระ-นางคาดว่าได้มีการใช้มาแต่ครั้งโบราณแล้ว แต่ต่อมาได้สูญหายไป การให้พระและนางสวมหัวโขน จึงทำให้เป็นของแปลก สอดคล้องกับการเล่าเรื่องโดยใช้ภาพ ที่แสดงให้เห็นความศักดิ์สิทธิ์ พิศวง ความเป็นอมมนุษย์ เทพเจ้า ของตัวละคร ซึ่งเป็นการนำของโบราณมาใช้ใหม่ ในคุณค่าความหมายใหม่ สามารถตอบโจทย์ได้ทั้งในด้านการอนุรักษ์และการสร้างความแปลกใหม่ได้ด้วย (Thongkhamsuk, P., 2014)

ภาพที่ 2 การสวมหน้ากากตัวพระและตัวนางแบบโขนนั่งราว เพื่อให้ความรู้สึกศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า

- การนำหนังใหญ่มาใช้เป็นแอนิเมชัน ประกอบการแสดง

มีแรงบันดาลใจจากการแสดงโขนติดตัวหนังในสมัยก่อน อีกทั้งยังมีผู้สันนิษฐานว่าโขนอาจได้รูปแบบบางส่วนมาจากหนังใหญ่มาก่อน ดังนั้น หนังใหญ่กับโขนจึงมีความสัมพันธ์กันมาก และถูกนำมาใช้ในการเล่าเรื่องราวเกียรติได้ทั้งคู่

ในตอนพระจักราวตาร มีการเชิดหนังใหญ่ตอนตามทวง ประกอบกับเพลงเชิดฉานโดยเล่นเพียงครึ่งเพลง หรือการใช้หนังใหญ่ในตอนยกรบ เป็นราชรถของทั้ง 2 ฝ่ายมาปะทะกัน และตอนยกรบ (Thongkhamsuk, P., 2014) นอกจากตอบโจทย์ด้านการแสดงให้กระชับแล้ว ยังตอบโจทย์ด้านการอนุรักษ์ของดั้งเดิมได้ ทำให้ผู้ชมได้ชมโขนและยังได้ชมหนังใหญ่ด้วย

- การนำท่ากระบี่กระบอง มาใช้ในฉากการสู้รบ

ในการแสดงชุดหนุมาน ตอนที่หนุมานเข้าไปในกรุงลงกาและไปต่อสู้กับสหัสกุมารนั้น ได้นำเอาท่ากระบี่กระบองมาใช้ เพื่อให้มีความโลดโผนได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับกับการแสดงโขน เนื่องจากมีข้อสันนิษฐานไว้ว่าการแสดงโขนได้รับอิทธิพลและพัฒนามาจากกระบี่กระบอง จึงสามารถแสดงร่วมกันได้ โดยถือว่ามีคุณสมบัติในทางประวัติศาสตร์ (Panyatwong, C., 2014)

- การพากย์รถ โดยบรรยายทั้งสองฝ่ายไปพร้อมกัน

โดยทั่วไปการพากย์รถจะพากย์ครั้งละข้าง เช่น พากย์รถพระรามก่อน แล้วจึงพากย์รถฝ่ายยักษ์ แต่ในการแสดงโขนเฉลิมกรุงตอนหนึ่ง ตอนยกรบมีการใช้หนังใหญ่เป็นราชรถของทั้ง 2 ฝ่าย และพากย์รถทั้งสองฝ่ายในครั้งเดียวกัน ซึ่งเทคนิคการใช้บทพากย์นี้เป็นรูปแบบเดิม ที่พบในรามเกียรติ์คำพากย์อยุธยา ซึ่งมีใช้นานมากแต่ไม่ได้รับการนิยม จึงถือเป็นการอนุรักษ์ของเก่าที่ใกล้สูญหายและตอบสนองโจทย์ในด้านการแสดงที่กระชับไม่ยืดเยื้ออีกด้วย (Thongkhamsuk, P., 2014)

การอภิปรายผล

การที่โขนเฉลิมกรุงมีแนวคิด รูปแบบดังที่ปรากฏนั้น สามารถอธิบายได้อย่างมีเหตุผลโดยการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลแวดล้อม ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ผลิต ผู้ชม ผู้สนับสนุน อธิบายถึงแนวคิดที่เกิดขึ้นได้โดยปัจจัยของผู้ผลิตที่มีอิทธิพล ได้แก่ นโยบายองค์กร ซึ่งมีคณะกรรมการที่สร้างนโยบายสำคัญต่างๆ ให้โขนเฉลิมกรุงดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างโขนให้มีลักษณะเฉพาะ แปลกใหม่ไปจากเดิม มีความร่วมสมัย แต่ก็ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมตามจารีตโขนเอาไว้ และเป็นโขนแบบใหม่สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ชมชาวต่างชาติ นอกจากนี้ประวัติที่มาของโรงละคร ซึ่งมีผลทำให้โขนเฉลิมกรุงพยายามกำหนด

ตำแหน่งแห่งที่ของตนว่าเป็นโรงละครหลวง และพยายามจะสร้างภาพลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งตอนแสดงที่เกี่ยวข้อง ใช้สัญลักษณ์ของรามเกียรติ์มาแสดง เช่น ตอนพระจักรวาทรรตอนหนุมานชาฎก้าแห่งตอนหนุมานข้าราชบริพารพระจักรีก็ยังมีสร้างวาระการแสดงที่เกี่ยวข้องกับราชวงศ์ ตัวอย่างเช่น ตอนหนุมาน ข้าราชบริพารพระจักรีในวาระโอกาสครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เป็นต้น

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้ชม เนื่องจากโซนเฉลิมกรุงกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักคือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ กลุ่มคนไทยเป็นเป้าหมายรอง จึงมุ่งเน้นการสร้างโซนให้สื่อสารกับชาวต่างชาติ มีความกระชับ สื่อสารด้วยภาพ ดำเนินเรื่องรวดเร็ว มีความน่าสนใจ ใช้ตัวอักษรอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษอธิบาย ในขณะที่การพากย์ เจริญมีสั้นๆ และใช้การรำประกอบดนตรี (ไม่ขับร้อง) จำนวนมาก สร้างเทคนิคพิเศษเพื่อช่วยให้เห็นภาพได้ชัดเจน และช่วยให้เกิดความน่าสนใจ

ส่วนกลุ่มผู้ชมคนไทยเป็นเป้าหมายรอง ซึ่งยังคงมีความสำคัญ โดยมุ่งเน้นกลุ่มเยาวชน มีการใช้การส่งเสริมการขายในบางครั้งที่ดึงดูดคนไทยมาชม เช่น การลดราคา หลายครั้งที่มิได้ผู้เข้าชมเป็นคนไทยมากกว่าชาวต่างชาติ

ปัจจัยอีกประการหนึ่ง คือ ผู้สนับสนุน มีสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นหลัก ซึ่งมีทุนทางเศรษฐกิจจำนวนมาก สามารถสนับสนุนทางการเงินได้จริง เนื่องจากโซนเฉลิมกรุงนั้นไม่โยบายนไม่หวังผลกำไร แม้จะมีผู้ชมมากน้อยเพียงไร ผู้สนับสนุนยังคงสามารถทำให้การแสดงดำเนินต่อไปได้

แม้เราจะมองว่าแนวคิด รูปแบบ ของโซนเฉลิมกรุงจะเกิดจากนโยบายขององค์กรเป็นหลัก แต่ในอีกด้านหนึ่ง ประสบการณ์ส่วนตัว ภูมิหลังของศิลปิน มีส่วนสำคัญในการสร้างงานด้วย ตัวอย่างเช่น นายเฉลิมศักดิ์ ปัญญัตติวงศ์ เคยทำรายการโทรทัศน์มาก่อน จึงใช้การแบ่งระยะเวลาแสดงออกเป็นตอนๆ แล้วจึงคิดภายหลังว่าแต่ละตอนควรเป็นฉากใด หลังจากนั้นหาวิธีการเล่าเรื่องเพื่อเชื่อมฉากแต่ละฉากที่ไม่ได้ต่อกัน โดยใช้แอนิเมชันจากจิตรกรรม

นายไพโรจน์ ทองคำสุก ผู้กำกับซึ่งเป็นศิลปินกรมศิลปากร ได้นำแนวคิด รูปแบบ จากโซนกรมศิลปากรมาใช้อย่างมาก ตัวอย่างเช่น บทโซนที่ใช้ในการแสดงรับราชอาคันตุกะ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากกับโซนเฉลิมกรุง เช่น มีความกระชับ เน้นการใช้ภาพ ฉาก เทคนิค ในการสื่อสาร ไม่เน้นการขับร้อง และมีการให้ตัวแสดงรำตีบทไปตามดนตรี มีความกระชับสั้น ส่วนแนวคิดในการนำเอาหนุมานมาใช้เป็นตัวละครหลักในการเดินเรื่อง ได้เคยจัดทำมาในสมัย อ.เสรี หวังในธรรม ในตอนหนุมานชาฎก้าสมร นอกจากนั้นการเดินเรื่องโดยเล่าเรื่องรามเกียรติ์ทั้งหมดให้จบภายในตอนเดียว เคยมีการดำเนินการจัดทำมาแล้วในโซนกรมศิลปากร ชุดพระรามเดินดง พ.ศ.2500

จะเห็นได้ว่าแม้นโยบายขององค์กรที่ผู้กำกับได้รับต้องการจะสร้างโซนเฉลิมกรุงที่ไม่เหมือนใคร มีความเป็นร่วมสมัย กระชับ สื่อสารได้ง่าย แต่ในความเป็นจริงแล้ว โซนเฉลิมกรุงก็มิได้สร้างสิ่งใหม่เสียทั้งหมด ยังคงใช้สิ่งเดิมที่เคยมีปรากฏอยู่แล้ว นำมาคัดเลือก ประกอบสร้างใหม่ ให้ตรงตามโจทย์ที่องค์กรวางไว้ ผสมผสานกับการใช้ของใหม่ เทคนิคใหม่บางประการ ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรที่สร้างงานส่วนใหญ่มาจากกรมศิลปากรหรือวิทยาลัยนาฏศิลป์ จึงนำเอาต้นแบบจากกรมศิลปากรมาประยุกต์ใช้หลายประการ ทั้งโซนกรมศิลป์ โซนอื่นๆ ในอดีต และการแสดงอื่นๆ

ข้อสังเกตประการหนึ่งก็คือ แม้ว่านโยบายหลักด้านหนึ่งจะต้องการสร้างโซนในรูปแบบใหม่ร่วมสมัยที่นำเสนอผู้ชมต่างชาติ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็มีนโยบายในด้านการอนุรักษ์ควบคู่ไปด้วย โซนเฉลิมกรุงจึงต้อง

คำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ทั้งคู่ ในบางกรณีการนำเสนอบางประการ แม้จะดูเสมือนไม่สามารถสื่อสารกับต่างชาติได้ แต่โขนเฉลิมกรุงก็ยังคงไว้ เพราะเป็นส่วนประกอบหรือจารีตสำคัญของโขนที่ต้องอนุรักษ์ ตัวอย่างเช่น การรำเพลงหน้าพาทย์ ซึ่งต้องรำเต็ม แม้จะเชื่องช้า ไม่ตบโจทย์ที่ต้องการให้มีความกระชับก็ตาม เช่นเดียวกับการพากย์ เจริจา แม้ว่าจะไม่สามารถสื่อสารกับคนดูต่างชาติได้ แต่ก็ยังคงต้องมีอยู่เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญของโขนจะตัดออกไปเสียไม่ได้ แต่ได้ปรับใหม่โดยพากย์ให้สั้นลง

การสร้างโจทย์ให้นำเสนอโขนแบบใหม่แต่ยังอนุรักษ์ของดั้งเดิม แม้ว่าจะดูเสมือนเป็นโจทย์ที่ขัดแย้งกัน แต่ผู้สร้างสรรค์งานก็ได้หาทางออกไว้อย่างชาญฉลาด โดยการนำเอาของเก่าดั้งเดิมมาใช้ใหม่ ให้ตอบสนองจุดประสงค์ใหม่ ตัวอย่างเช่น การใช้หนังใหญ่มาประกอบการแสดง ซึ่งเป็นสิ่งที่เคยมีในรูปแบบหนังติดตัวโขนในอดีต นำกลับมาใช้ใหม่ อีกทั้งยังตบโจทย์ให้เล่าเรื่องได้กระชับขึ้น การพากย์รถสลักกันไปมาระหว่างรถพระรามกับรถฝ่ายลงกา แทนที่จะพากย์ทีละส่วน นอกจากนั้นยังมีการนำของเก่ามาใช้ในแบบใหม่ สร้างคุณค่าแบบใหม่ เป็นลักษณะเฉพาะตัว เช่น การใช้กระบี่กระบองในการสู้รบกับสหัสกุมาร เพื่อให้มีความโลดโผน สนุกขึ้น (มีผู้สันนิษฐานว่าโขนอาจได้อิทธิพลจากกระบี่กระบองมาก่อน เนื่องจากมีนาฏลักษณะบางประการคล้ายกัน) และการให้หน้ากากแบบโขนนั่งราวในอดีต มาใช้ใหม่เพื่อสร้างความเป็นเทพเจ้า เป็นต้น

โขนเฉลิมกรุงสร้างงานโดยเดินตามโจทย์ที่ทางผู้ผลิตให้ไว้ได้หลายประการ และสามารถดำเนินการได้ดีในหลายส่วน แต่ก็มิได้ประสบความสำเร็จในทุกส่วน จากการสังเกตการณ์ชมการแสดง พบว่าหลายรอบมีจำนวนผู้เข้าชมน้อยกว่าความจุของโรงละครมาก อีกทั้งกลุ่มผู้ชมนักท่องเที่ยวต่างชาติมีจำนวนน้อยกว่าคนไทย ทั้งๆ ที่การแสดงออกแบบไว้เพื่อผู้ชมชาวต่างชาติ จึงมีปัญหาด้านการสื่อสารต่อคนไทย (ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ชมที่มีจำนวนมากกว่า) เช่น การใช้อักษรภาษาอังกฤษในการเล่าเรื่องแทนการพากย์ และเจริญ อาจส่งผลต่อความเข้าใจของผู้ชมบางราย อีกทั้งค่าเข้าชมก็ยังมีราคาสูงเมื่อเทียบกับราคาเข้าชมของโขนกรมศิลปากร ส่งผลต่อจำนวนผู้ชมกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง

แม้จะพบว่าโขนเฉลิมกรุงยังไม่ประสบผลสำเร็จในด้านของจำนวนผู้ชมหรือความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ แต่โขนเฉลิมกรุงก็ยังคงสามารถสร้างการแสดงที่ใช้เงินทุนสูง ภายใต้นโยบายและวัตถุประสงค์เดิมได้อย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์เช่นนี้ ได้แก่ การมีผู้สนับสนุนที่มีทุนทางเศรษฐกิจสูง คือ สำนักงานทรัพย์สินฯ ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนหลัก แสดงถึงอิทธิพลของผู้สนับสนุนที่มีความสำคัญสูงต่อการอยู่รอดของคณะโขน

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการแสดงของโขนเฉลิมกรุง ออกแบบไว้สำหรับชาวต่างชาติ ทั้งๆที่หลายรอบมีคนดูส่วนใหญ่เป็นคนไทย การสื่อสารบางประการเช่น ข้อความภาษาอังกฤษ ผู้ชมคนไทยอาจไม่เข้าใจ ในขณะที่บางตอนมีการรำตีบทโดยไม่ได้เล่าเรื่องในการพากย์ เจริจา อาจทำให้คนไทยที่ไม่ได้มีภูมิหลังเรื่องรามเกียรติ์มากพอ มีความไม่เข้าใจในบางช่วง จึงอาจมีการพิจารณาปรับรูปแบบการสื่อสารให้ตรงกับผู้ชมที่เข้ามาชมการแสดงจริง

การศึกษาโขนเฉลิมกรุงได้แสดงให้เห็นว่า การแสดงโขนไม่ได้ตอบสนองความต้องการของผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย หรือมีจำนวนผู้ชมกลุ่มเป้าหมายไม่มากเท่าที่ต้องการ จึงอาจมีการทบทวนนโยบาย

เช่น การคัดเลือกกลุ่มผู้ชมเป้าหมายกลุ่มใหม่ หรือกำหนดรูปแบบการแสดงที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมายคนละประเภท หรือกำหนดตำแหน่งแห่งที่ใหม่ มีวิธีการนำเสนอเรื่องราว รูปแบบ ฯลฯ ให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้ชมที่ชัดเจน

การศึกษาในอนาคตอาจมีการสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ เช่น ผู้ชมที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ กลุ่มผู้ชมคนไทย เยาวชน ผู้สูงอายุว่ามีความคาดหวัง ความพอใจต่อโซนเฉลิมกรุงอย่างไร เพื่อจะได้คำตอบที่สำคัญเช่นเหตุใดกลุ่มเป้าหมายหลักจึงมีการเข้าชมน้อยกลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจการแสดงชื่นชมการแสดงหรือไม่ในประเด็นใด ความต้องการที่แท้จริงของผู้ชมเป็นเช่นไร เพื่อที่จะทำการปรับปรุงหรือสร้างงานให้สอดคล้องกับความต้องการ

References

- Buangam, Kamtorn. (2014, August 17). **Interview**. Khon Chalerkrung Narrator.
- Chandrasuwan, Supachai. (2014, May 1). **Interview**. Director. Khon Chalerkrung.
- Dusitkul, Thawatchai. (2004). **Khon Lakhorn Scripts: The Literary Work of King Rama VI**. Master of Arts Thesis, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Ornsamang, Kriengkrai. (2013, December 16). **Interview**. Khon Chalerkrung Musician.
- Panyatwong, Chalerm Sak. (2014, February 5). **Interview**. Assistant Director. Khon Chalerkrung.
- Rajjawej, Itthipon. (2000). **Life and Work of Mod Wongsawad, National Artist**. Bangkok: Press Media. (in Thai)
- Sangvichien, Chamnong. (2006). **Khon: Sala Chalerkrung**. Bangkok: The Crown Property Bureau. (in Thai)
- The Sala Chalerkrung Foundation. (n.d.). **Policy of Sala Chalerkrung**. Retrieved April 3, 2013, from <http://www.salachalerkrung.com/aboutus.php>.
- The Sala Chalerkrung Foundation. (n.d.). **Objectives of Sala Chalerkrung**. Retrieved April 3, 2013, from <http://www.salachalerkrung.com/aboutus02.php>.
- Thongkhamasuk, Phairot. (2014, February 23). **Interview**. Senior Artist and Dance Experts. Office of Performing Art, Department of Fine Art.